Zohlednění dopadů sucha v bilanci dusíku za rok 2026

Nižší sklizeň v důsledku sucha se může promítnout do bilance dusíku. Při jejím výpočtu pro ekoplatbu na podporu udržitelného hospodaření se živinami je důležité správně zohlednit nezaviněný pokles výnosů na orné půdě a současně dodržet pravidla akčního programu nitrátové směrnice, pokud se na daný podnik vztahují.

Obsah

Ekoplatba na podporu udržitelného hospodaření se živinami 2

Dodání dusíku 2

Odběr dusíku 2

Zohlednění neovlivnitelných ztrát 2

Orientační příklad 3

Výpočet a evidence údajů 4

Zadání neovlivnitelných ztrát dusíku a přepočet bilance v JUDEH 4

Vztah k nitrátové směrnici 5

Ekoplatba na podporu udržitelného hospodaření se živinami

Sucho může u některých zemědělských podniků celoplošně snížit výnosy plodin, a tím i množství dusíku odvezeného z polí ve sklizených produktech. I při hnojení přiměřeném očekávanému výnosu tak může vzniknout vyšší bilanční přebytek dusíku. Podnik se proto může dostat do rizika překročení limitu stanoveného pro ekoplatbu na podporu udržitelného hospodaření se živinami, aniž by tento přebytek sám o sobě svědčil o nepřiměřeném hnojení.

Pro zohlednění tohoto nezaviněného poklesu odběru dusíku ve sklizni MZe navrhlo v rámci stávajícího mechanismu **neovlivnitelných ztrát dusíku** snížit hranici započitatelného poklesu výnosu z 30 % na **20 %**. Uplatnění odpočtu by přitom nebylo podmíněno tím, zda se podnik nebo jeho pozemky nacházejí v mapově vymezené oblasti zasažené suchem.

Zůstávají zachovány následující základní podmínky:

- maximální průměrný bilanční přebytek činí nadále **60 kg N/ha orné půdy**;
- porovnává se skutečný odběr dusíku v roce 2026 s odběrem dusíku odpovídajícím průměrným výnosům plodin v daném podniku za předchozí pětileté období;
- mechanismus bude možné použít, pokud bude odběr dusíku ve skutečném výnosu nejméně o **20 % nižší** než odběr odpovídající pětiletému podnikovému průměru.

Hranice 20 % se vztahuje ke snížení **odběru dusíku ve výnosu plodin**, nikoliv k procentnímu překročení limitu bilance 60 kg N/ha. Rozhodující je tedy rozdíl mezi odběrem dusíku odpovídajícím obvyklým výnosům podniku a odběrem dusíku ve skutečně dosaženém výnosu v roce 2026.

Pětiletý podnikový průměr slouží pouze jako reference pro stanovení neovlivnitelných ztrát. Samotná bilance ekoplatby se nadále hodnotí za jeden rok.

Dodání dusíku

Za dodání dusíku se považují relevantní vstupy dusíku v zemědělském podniku evidované za hospodářský rok hnojení, tedy **od 1. července 2025 do 30. června 2026**. Součástí dodání je také dusík ze symbiotické fixace u plodin vázajících vzdušný dusík.

Odběr dusíku

Odběr dusíku se stanoví podle množství produktů sklizených na orné půdě v kalendářním roce **2026** a podle průměrného obsahu, respektive odběru dusíku v jednotlivých hlavních rostlinných produktech. Pro výpočet se používají hodnoty uvedené v příloze č. 6 vyhlášky č. 377/2013 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů. Odběr dusíku v rostlinách spasených zvířaty se nezapočítává.

Zohlednění neovlivnitelných ztrát

Pokud dojde k nezaviněnému snížení výnosů a odběr dusíku ve skutečně dosaženém výnosu je nejméně o 20 % nižší než odběr dusíku odpovídající průměrným výnosům podniku za předchozí pětileté období, může se rozdíl mezi těmito hodnotami zohlednit jako neovlivnitelná ztráta dusíku.

Pro výpočet neovlivnitelných ztrát dusíku v důsledku sucha se jako **poškozená výměra může uvést i celá výměra konkrétní plodiny v podniku**, u níž se poškození uplatňuje.

Neovlivnitelná ztráta se tedy stanoví jako **odběr N odpovídající pětiletému průměrnému výnosu *mínus* odběr N ve skutečném výnosu roku 2026.**

Při splnění podmínek se od bilance před posouzením limitu 60 kg N/ha odečte celý takto vypočtený rozdíl odběru dusíku, nikoli pouze jeho část přesahující rozhodnou procentní hranici.

Orientační příklad

Modelový podnik obhospodařuje ke dni podání žádosti **100 ha orné půdy**: standardní orná půda (R) 100 ha, travní porost na orné půdě (G) 0 ha a úhor (U) 0 ha. Na této výměře pěstuje **60 ha ozimé pšenice (potravinářská)** a **40 ha jarního ječmene (sladovnický)**. Výnosy odpovídající pětiletému průměrnému výnosu činí u pšenice **7,00 t/ha** a u ječmene **6,00 t/ha**; skutečné výnosy v roce 2026 dosáhly u pšenice **5,00 t/ha** a u ječmene **5,40 t/ha**. Předpokládá se nezaviněné snížení výnosů vlivem sucha a řádné doložení údajů. Výnosy pšenice tedy celoplošně klesly o **28,6 %** a ječmene o **10,0 %**. Příklad pracuje s nově navrhovanou hranicí poklesu výnosu, a tedy i odběru N **o 20 %**. Splnění hranice poklesu výnosu i výše odpočtu ztrát se vyhodnocují pro každou plodinu samostatně; do bilance podniku vstupuje součet těchto odpočtů.

Bilance bez odpočtu ztrát

Modelové dodání N hnojením: 16,800 t N = 16 800 kg N.
Odběr N pšenicí: 5,00 t/ha × 20,4 kg N/t × 60 ha = 6 120 kg N.
Odběr N ječmenem: 5,40 × 15,1 kg N/t × 40 ha = 3 262 kg N.
Odběr N celkem: 6 120 kg N + 3 262 kg N = 9 382 kg N.

Bilance = (dodání N – odběr N) ÷ výměra orné půdy
(16 800 kg N – 9 382 kg N) ÷ 100 ha = **74,18 kg N/ha**.
Limit 60 kg N/ha je překročen o více než **14 kg N/ha – podmínka není splněna**.

Bilance s odpočtem ztrát

Pokles odběru u jednotlivých plodin představuje:

- **Pšenice – pokles výnosu, a tedy i odběru N o 28,6 %**
  (7,00 t/ha – 5,00 t/ha) ÷ 7,00 t/ha × 100 = **28,6 %**
- **Ječmen – pokles výnosu, a tedy i odběru N o 10 %**
  (6,00 t/ha – 5,40 t/ha) ÷ 6,00 t/ha × 100 = **10,0 %**

Pšenice – odpočet se uplatní
Pokles výnosu, a tedy i odběru N u pšenice splňuje navrhovanou hranici 20 %.
Zohlední se proto rozdíl odběru N na celé její výměře:

1. **Odběr N dle průměrného výnosu za předchozích 5 let:**
   7,00 t/ha × 20,4 kg N/t × 60 ha = **8 568 kg N**.

2. **Odběr N dle výnosu v roce 2026:**
   5,00 t/ha × 20,4 kg N/t × 60 ha = **6 120 kg N**.

3. **Rozdíl odběru N (neovlivnitelné ztráty N):**
   8 568 kg N – 6 120 kg N = 2 448 kg N, **tj. 2,448 t N**.

Ječmen – odpočet se neuplatní
Pokles výnosu, a tedy i odběru N činí 10 %, a proto ječmen nesplňuje navrhovanou hranici 20 %.

Souhrn za podnik
Celkové neovlivnitelné ztráty: **2,448 t N**.
Přepočet na průměrnou hodnotu na orné půdě (R + G + U):
2 448 kg N ÷ 100 ha = **24,48 kg N/ha**.

Bilance po odpočtu neovlivnitelných ztrát N
Od výchozí bilance se odečte již vypočtených **24,48 kg N/ha**:

Výchozí bilance – odpočet ztrát = upravená bilance:
74,18 kg N/ha – 24,48 kg N/ha = 49,7 kg N/ha.

Výsledná bilance by tedy po odpočtu **splnila limit 60 kg N/ha**. Podnik by v tomto modelovém příkladu splnil podmínku maximálního bilančního přebytku dusíku; splnění ostatních podmínek ekoplatby se tím neposuzuje.

Příklad je pouze ilustrativní. Skutečný výpočet vychází z doložených podnikových údajů za všechny relevantní plodiny a z celkové rozhodné výměry orné půdy.

Výpočet a evidence údajů

Pro praktický výpočet bilance lze využít kompletní formulář pro bilance živin a organické hmoty zveřejněný v části Poradenství – Software (bilance) na stránkách Národního centra zemědělského a potravinářského výzkumu (www.carc.cz).

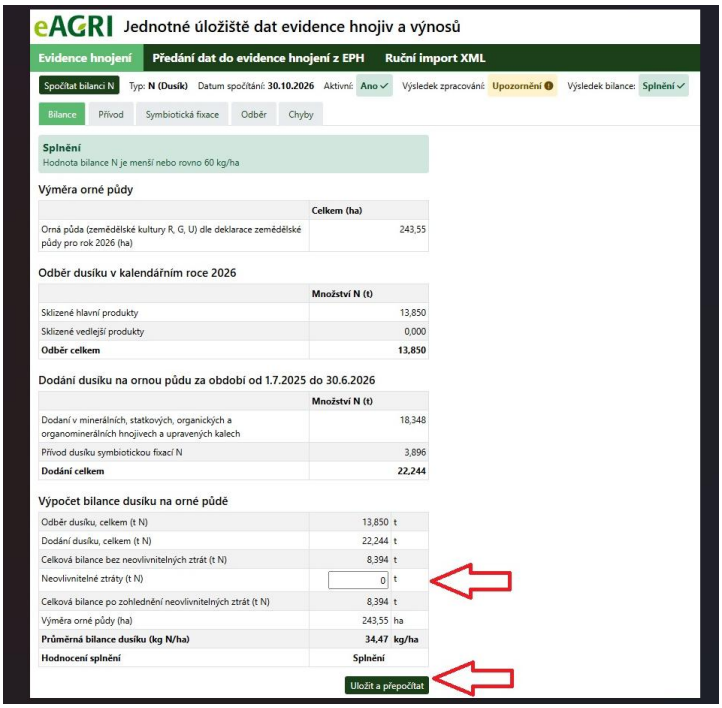
Zemědělci, kteří vedou elektronickou evidenci hnojení, mohou pro výpočet využít také aplikaci Jednotného úložiště dat evidence hnojiv a výnosů (JUDEH). Postup nahrání evidence hnojení a výpočtu bilance dusíku a fosforu je popsán v uživatelské příručce dostupné na Portálu farmáře.

Samostatný excelový formulář pro výpočet neovlivnitelných ztrát dusíku pro jejich vložení do systému JUDEH je k dispozici na webových stránkách Národního centra zemědělského a potravinářského výzkumu (www.carc.cz). Do formuláře se v tomto případě neuvádějí všechny plodiny sklizené v roce 2026, ale pouze ty, u nichž chce žadatel uplatnit odpočet nebo ověřit, zda pokles výnosu, a tím i odběru dusíku, dosáhl navrhované hranice alespoň 20 %.

Zadání neovlivnitelných ztrát dusíku a přepočet bilance v JUDEH

Do pole **„Neovlivnitelné ztráty (t N)“** zadejte vypočtené celkové množství neovlivnitelných ztrát dusíku za podnik v tunách, nikoli v kg N/ha. Poté klikněte na **„Uložit a přepočítat“** pro uložení údaje a přepočet výsledné bilance.

Následující náhled z aplikace JUDEH je pouze ilustrační a nesouvisí s výše uvedeným orientačním příkladem. Ukazuje, kam lze zadat samostatně vypočtený údaj o neovlivnitelných ztrátách dusíku. V případě zobrazeném na náhledu bilance dusíku pro ekoplatbu splňuje limit i bez odpočtu, proto pro účely ekoplatby není nutné tento údaj zadávat.

Vztah k nitrátové směrnici

Dopady sucha na bilanci dusíku je třeba posuzovat nejen z hlediska podmínek ekoplatby na podporu udržitelného hospodaření se živinami, ale u podniků, na které se vztahují příslušné povinnosti podle pravidel akčního programu nitrátové směrnice.

Stejně vypočtené neovlivnitelné ztráty dusíku lze zohlednit rovněž při výpočtu bilance dusíku podle akčního programu nitrátové směrnice a budou respektovány i při kontrolním ověřování této bilance.

Pro účely bilance dusíku podle akčního programu nitrátové směrnice může být vhodné zadat vypočtené neovlivnitelné ztráty i tehdy, když bilance pro ekoplatbu splňuje limit bez odpočtu. Jejich zohlednění v bilanci za rok 2026 může vytvořit rezervu pro rok 2027, kdy se nový tříletý průměr bude hodnotit poprvé.